

**MORA
KOMMUN**

**KULTUR-, IDROTTS- OCH
FRITIDSPOLITISKT PROGRAM
2022-2025**

Dokumentbeskrivningar

Policy

En policy ska ange viljeinriktningen för ett specifikt område. Den ska vara vägledande för beslut och styrning. En policy som är av principiell beskaffenhet eller av större vikt ska beslutas av kommunfullmäktige och i övrigt av kommunstyrelsen. En policy gäller tills vidare och bör därför revideras vart fjärde år och följa mandatperioden.

Program och planer

Ett program anger långsiktiga avsikter i en fråga av större vikt. Ett program är mer beskrivande än en policy och mer övergripande än en plan. Om program ska gälla för hela kommunen ska den antas av kommunfullmäktige.

En plan eller handlingsplan innehåller åtgärder som ska vidtas inom ett särskilt område och syftar till att förverkliga exempelvis mål, policy, lagar mm. En handlingsplan är mer konkret och specifik än en plan och innehåller exempelvis ansvar. De bör revideras vart fjärde år och följa mandatperioden

Föreskrifter

Regeringen har i förordningar gett kommunerna rätt att utfärda lokala föreskrifter med mer detaljerade bestämmelser än i förordning.

Riktlinjer och rutinbeskrivningar

En riktlinje innehåller anvisningar om hur en fråga ska hanteras. Den är vägledande i hur tjänstemän bör agera.

Reglemente

Kommunfullmäktige beslutar hur kommunen ska organiseras och vilka nämnder som skall finnas och hur de skall vara sammansatta. Det är obligatoriskt för kommunfullmäktige att utfärda reglementen för nämnderna. Reglementen är ett regelverk om nämndernas arbetsformer och har till uppgift dels att klargöra befogenhetsfördelningen mellan de olika nämnderna. Kommunfullmäktige beslutar också om sitt eget reglemente s.k. arbetsordning samt revisionens.

Bolagsordning och ägardirektiv

För de kommunala bolagen motsvaras reglementena av bolagsordning och ägardirektiv. Dessa kommunala aktiebolag ska följa såväl aktiebolagslagen som delar av kommunallagen.

Stadgar

Ett äldre begrepp för riktlinjer är stadgar, vilka antas av fullmäktige. Stadgar används mest i formen av regler för hur en förening eller stiftelse ska arbeta.

Taxor och avgifter

Kommunen har så kallad avgiftsmakt det vill säga befogenhet att ta ut avgifter av enskilda som ersättning antingen för kommunala prestationer eller för rätten att nyttja allmänna platser och inrättningar. Avgift som är privaträttsliga och är grundade på frivilliga avtal kallas avgifter. Avgifter som är offentligrättsliga det vill säga påtvingad prestation med stöd av bestämmelser i en allmän författning kallas taxor. Taxor och avgifter beslutas av fullmäktige.

Arvoden och andra kommunala stöd

Fullmäktige får besluta att förtroendevalda i skäligen omfattning får ersättning för sitt uppdrag och därtill uppkomna omkostnader.

Kommunen har möjlighet att ge olika stöd exempelvis till föreningar.

Kultur- idrotts- och fritidspolitiskt program

Fastställd	Kommunfullmäktige 2021-06-21 § 95
Reviderad	-
Produktion	Kultur- och fritidsförvaltningen
Dnr	2021/00086

Innehållsförteckning

Vad är ett kultur-, idrotts- och fritidspolitiskt program?	4
Utgångspunkter för programmet	4
Inledning	6
Nulägesbeskrivning	6
Programmets byggstenar	9
Kommunens ansvar	9
Ledord och tvärgående perspektiv som genomsyrar programmet	10
Hållbarhet	11
Folkhälsa.....	11
Livskvalitet.....	11
Tillgänglighet och inkludering för alla.....	12
Digitalisering.....	12
BESKRIVNING AV FOKUSOMRÅDEN MED MÅL	13
1. Kulturens och idrottens egenvärde	13
2. Anläggningar, arenor och scener	15
3. Natur- och friluftsliv	17
4. Kreativa, kulturella, idrottsliga näringar	19
5. Föreningsliv	20
6. Kulturarv och kulturmiljöer	22
7. Samverkan, gemenskap och mötesplatser	23
8. Barn och unga	25
9. Aktiv hela livet	28

Vad är ett kultur-, idrotts- och fritidspolitiskt program?

Ett politiskt program i Mora kommun är ett dokument som anger långsiktiga avsikter i en fråga av större vikt. Ett program är mer beskrivande än en policy och mer övergripande än en plan. Det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet ska gälla för hela kommunen och antas av kommunfullmäktige. Det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet ska bidra till att Mora kommun uppfyller visionen ”Regionstad Mora – för ett aktivt liv”.

Utöver kommunens antagna vision, mål och strategier finns regionala, nationella och globala mål- och styrdokument som kommunen förhåller sig till i programarbetet. Programmet ska utgöra en del av kommunens verksamhetssystem för planering och uppföljning samt även kunna ligga till grund för ekonomisk planering.

I uppdraget att skriva programmet har ingått att arbeta inkluderande och brett för att uppnå hög delaktighet.

Ett kultur-, idrotts- och fritidspolitiskt program uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten inom Mora kommun och fastslår en politisk viljeinriktning. Ett program tar inte någon detaljerad ställning till utförande, prioriteringar eller metoder. Det sker istället i efterföljande strategier och handlingsplaner.

Ett politiskt program bör uppdateras vart fjärde år och följa mandatperioden. Detta program färdigställs år två i mandatperioden och ska uppdateras efter fyra år. Perioden innan revidering för detta program är således 2022-2025.

Utgångspunkter för programmet

Mora kommuns vision, Målbild 2030 och Strategi Hållbara Mora utgör kommunens ledstjärnor för arbetet med framtagandet av det kultur-, fritids- och idrottspolitiska programmet.

Programmet utgår ifrån åtaganden i den politiska plattformen och Mora kommuns strategiska plan. Målet vid framtagandet av det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet har varit att arbeta inkluderande och brett för att uppnå hög delaktighet och engagemang samt underlätta implementering av programmet. Mora kommun har ett rikt kultur-, idrotts- och fritidsliv med flera olika intressenter och målgrupper.

Utöver kommunens vision, mål och strategier finns även exempel på regionala, nationella och globala mål- och styrdokument:

- Dalastrategin – Dalarna 2020, Dalarnas regionala kultur- och bildningsplan och Dalarnas regionala samling för social hållbarhet
- Nationella kulturpolitiska, idrottspolitiska och fritidspolitiska mål
- Riksidrottsförbundets intressepolitiska program Idrottsrörelsens värdegrund
- Agenda 2030: FNs 17 globala utvecklingsmål är för Moras del omsatt och lokalt anpassad i Strategi Hållbara Mora

MÅLBILD 2030

”Målbild 2030 – Hållbara Mora – stärkt social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet”

Strategi Hållbara Mora

Året är 2030. I Mora bor nu 22 000 invånare varav drygt hälften bor i tätorten. Mora erbjuder en genuin, aktiv, välkomnande och vacker livsmiljö med goda förutsättningar att leva, bo och verka genom hela livet. Genom platsvarumärket har Moras egna särdrag lyfts fram och bidragit till att öka attraktionskraften. Vi har goda boendemiljöer som lockar nya invånare till Mora, där de hittar möjligheter att kombinera ett tryggt och aktivt liv med arbete. Föreningslivet är rikt, öppet för alla och fyller en viktig funktion i samhället. Det finns olika slag av bostäder och många bor i egna småhus. Goda kommunikationer och ny teknik skapar frihet att välja Mora som bostadsort och ett liv nära naturen på en vacker och tilltalande plats, trots att arbetsplatsen kanske ligger långt därifrån. Nästan alla använder internet och digitala tjänster dagligen. Viss fritidshusbebyggelse är omvandlad till åretruntbostäder eller säsonsboende, vilket gör det möjligt att upprätthålla service på landsbygden. I planerings-sammanhang prioriteras rörlighet till fots och per cykel, och därför är det nu många Morabor som möts i mellanrummen på gator, torg och i grönområden på väg till skola, arbete och för att handla. Vinsterna är många, förbättrad folkhälsa, trygga och attraktiva miljöer, förbättrad luftkvalitet och minskat buller. Tack vare energieffektivisering och utbyggnad av förnybar energi har de fossila energikällorna avvecklats i snabb takt och kommer att vara helt utfasade till år 2045. I hållbara Mora är livsmedelsproducenterna hjältar och bidrar till ett öppet och levande kulturlandskap. Bra mat är enligt konsumenterna giftfri och säker, näringsrik, närodlat och hållbart producerad.

Inledning

Kulturen, idrotten och fritiden är viktiga och grundläggande delar i vårt samhälle. Det är svårt att tänka sig vårt samhälle utan kultur, idrott och fritid. De är också samhällsfält som i större eller mindre grad påverkar många andra verksamheter och samhällsstrukturer. Denna breda syn har legat till grund för att Mora kommuns politiska program för kultur, idrott och fritid även omfattar områden som inte direkt ligger under kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde.

Programmets politiska prioriteringar är uttryckta i programmets fokusområden, och ett av Mora kommuns grundläggande mål med dessa prioriteringar är att värna konstens och kulturens betydelse för demokrati och yttrandefrihet vilket belyses särskilt i fokusområdet Kulturens och idrottens egenvärde. Det är en viktig kultur- och fritidspolitisk uppgift att verka för att alla människor – oavsett ålder, kön, var man bor, vilken bakgrund och övriga livsbetingelser man har – har möjlighet att ta del av kultur, idrott och fritid utifrån sina möjligheter och villkor. Därför är bland andra ledorden **folkhälsa, livskvalitet** och **hållbarhet** vägledande i programmet.

Mora kommun vill prioritera tillgänglighet i alla kommundelar och för alla åldrar. Att stärka tillgången till kultur, idrott och fritid är särskilt angeläget för barn, ungdomar och för äldre äldre¹. För att nå de högt satta målen behöver vi tillsammans skapa fler former för samverkan - hitta nya arbetssätt och nya samarbeten liksom stimulera fler finansieringsmodeller inom både kulturen, idrotten och fritiden.

Nulägesbeskrivning

Kort exposé över Moras kultur- idrotts- och fritidsliv

Mora kommun har ett rikt och omfattande kultur-, idrotts- och fritidsliv som berikar orten. Med en rik flora av föreningar, folkbildning och med huvudmän från kommunen, Region Dalarna, staten och privata aktörer skapas förutsättningar för ökad kompetens, mångfald och variation. Att verka för utveckling av samarbeten mellan olika verksamheter och aktörer ses därför som en viktig framgångsfaktor i detta program. De kreativa näringarnas utveckling är ytterligare en positiv och viktig kraft som tas tillvara genom dialoger och tvärsektoriella samarbeten.

Mora kommuns rika kultur- och fritidsliv består förutom den rika floran av föreningsliv, folkbildning och aktiva också av storheter som gör Mora känt långt utanför landets gränser. Här nämns med självklarhet Zornmuseet och Zornsamlingarna med verk av konstnären Anders Zorn liksom makarna Zorns hem Zorngården.

Mora Marknad, Anders Zorn

¹ Begreppet Äldre äldre definieras som personer över 80 år

Vasaloppet - världens kanske mest kända långlopp på skidor. Vasaloppet med cykel- och löparvecka på sommaren samt skidåkningsveckor på vintern genererar ca 100 000 deltagare, åskådare och funktionärer från hela Sverige, olika världsdelar till Mora, Älvdalens och Malung-Sälens kommuner. En idrottsallians (med ägarföreningarna IFK Mora och Sälens IF) står för funktionärer i samverkan med andra föreningar och Mora kommun. Barnens Vasalopp med 50 000 deltagande barn, arrangeras i många kommuner runt om i Sverige.²

Vasaloppsmålet

Vattnäs konsertlada är en unik opera- och konsertscen med internationellt rykte genom sina högklassiga konserter och operaföreställningar i naturskön miljö.

En viktig del av folkbildningen är de olika studieförbunden och Mora folkhögskola som erbjuder utbildningar med olika inriktning och format – bland annat Allmän kurs på gymnasienivå, Anpassad IT, Skidlinje, Skriva Fantasy, Modeakademi och många fler.

Siljansbygden har en rik timmerhuskultur och här finns en av Europas största koncentration av gamla timmerhus. De äldsta kända timmerhusen är daterade till 1200-talet. Ett exempel från Mora är Zorns gammalgård som är en samling av äldre timmerhus. Det äldsta är eldhuset från 1200-talet.

Zorns gammalgård

² Referens Larsson, Karin. (2019) Intervju med Eva Lena Frick. Svenskt Näringsliv

Mora kommuns organisation för kultur- och fritidsverksamhet leds av kultur- och fritidsnämnden. Kultur- och fritidsförvaltningen består av förvaltningsledning samt tre enheter. De tre enheterna är

- **Kulturskolenheten** med Kulturskolan Miranda erbjuder frivillig undervisning i estetiska ämnen och bedriver undervisning i för- och grundskolan i estetiska ämnen. Kulturskolan Miranda ansvarar tillsammans med för- och grundskoleförvaltningen för kommunens kulturpedagogiska plan samt för att bidra till utveckling och ämnesfördjupning för barn och ungdomar som vill satsa ytterligare på sitt kulturella/estetiska specialområde.
- **Fritidsenheten** ansvarar för anläggningsbokning, ungdomsgård, föreningsbidrag, föreningservice, lotteriuppgifter, simhall, skidspårkort, samt uthyrning av och investeringar i fritidslokaler/anläggningar.
- **Kulturenheten** ansvarar för allmänskultur med kulturbidrag, utställningsverksamhet och olika kulturarrangemang, lokalt bygdearkiv, kulturmiljövård samt Folkbiblioteksverksamhet.

Bibliotekslagen

Sveriges nuvarande bibliotekslag (2013:801) trädde i kraft 1 januari 2014 och sätter ramarna för verksamheten vid landets offentligt finansierade bibliotek. I lagen står att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Lagen knyter an till hur bibliotekens grundläggande uppdrag uttrycks i internationella sammanhang, till exempel i IFLA:s och Unesco:s olika biblioteksmanifest.

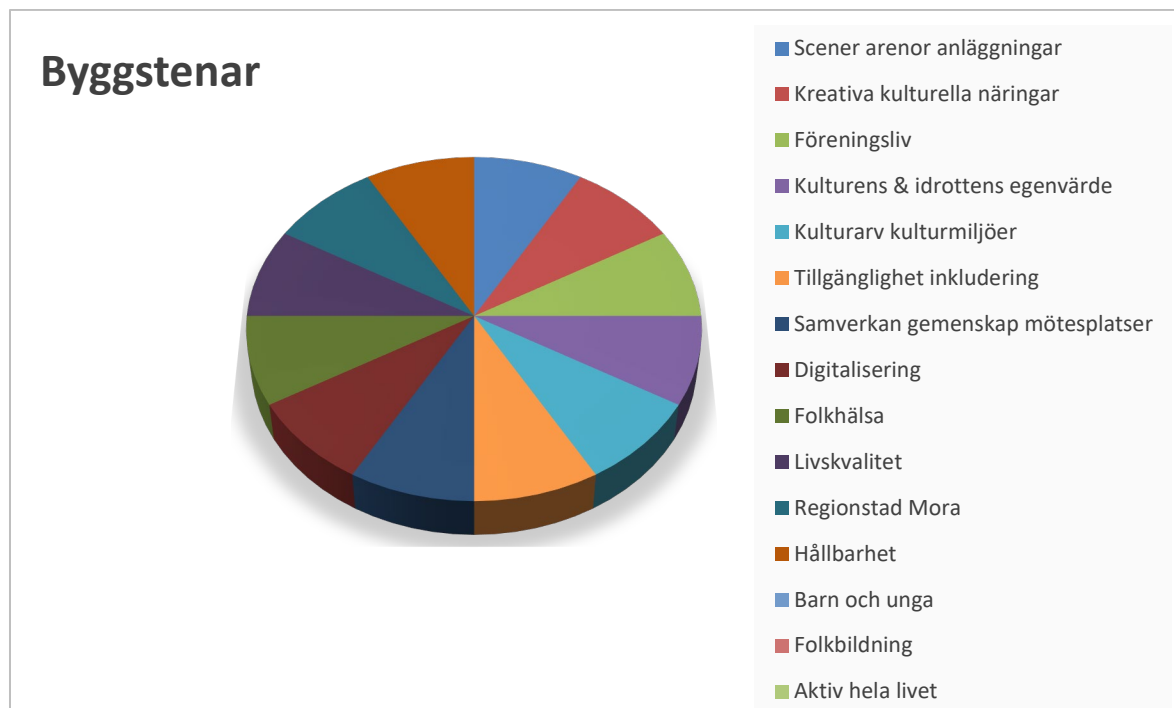
Folkbibliotek ska enligt lagen finnas i alla kommuner, vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. De ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur på olika språk, och ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Därtill ska skolbiblioteksverksamhet finnas på alla skolor liksom en skolbiblioteksplan.

Folkbiblioteken ska också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för bland annat kunskapsinhämtning och lärande.

Mora folkbiblioteks verksamhet innefattar filialer i Våmhus, Venjan och på Sollerön och följer den av kultur- och fritidsnämnden antagna biblioteksplanen. Utöver fysiska och digitala böcker erbjuder folkbiblioteket ett stort antal andra medier och tjänster, och har en bred programverksamhet.

Programmets byggstenar

Under processen att utse de viktigaste utvecklingsområdena har flera områden och värderingar lyfts. Nedanstående områden har i workshops och olika dialoger identifierats som viktiga byggstenar för utvecklingen av Mora kommun med utgångspunkt från kultur, idrott och fritid. Efter bearbetning har byggstenarna format fokusområden, ledord och perspektiv.

Fokusområdena utgör strategiska utvecklingsområden som lyfts fram som viktiga framgångsfaktorer för att utveckla Mora kommun. De ska befrämja förutsättningarna för Mora kommun att uppfylla visionen "Regionstad Mora – för ett aktivt liv". Det innefattar även ambitionen att vara en regional förebild och motor i kultur- och fritidslivet i Ovensiljan. Varje fokusområde avslutas med **Mora kommuns mål**.

Kommunens ansvar

Ansvar för kultur, idrott och fritid delas av många olika aktörer. Mora kommun tar stort ansvar för att skapa förutsättningar för aktörer, såsom föreningsliv, folkbildning, näringsliv och andra, att verka inom kultur- och fritidsområdet. Bland annat lämnas stöd och bidrag till arrangemang från kultur- och fritidsnämnden. Stöd ges i form av lokaler, lokalsubventioner och personalresurser samt ekonomiska bidrag.

Några av kommunens övergripande ansvarsområden där kultur, idrott och fritid påverkas:

- **Planarbete och bygglov**

Det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet ska vara vägledande i planering och investeringar. Den kommunala fysiska samhällsplaneringen, som inkluderar arenor för kultur, idrott och fritid, påverkar förutsättningarna för människor att vara verksamma och aktiva. Kommunen har en viktig roll i att vårda och skydda natur- och kulturmiljöer för kommande generationer. I arbetet med kommunens översiktsplan där både materiella och

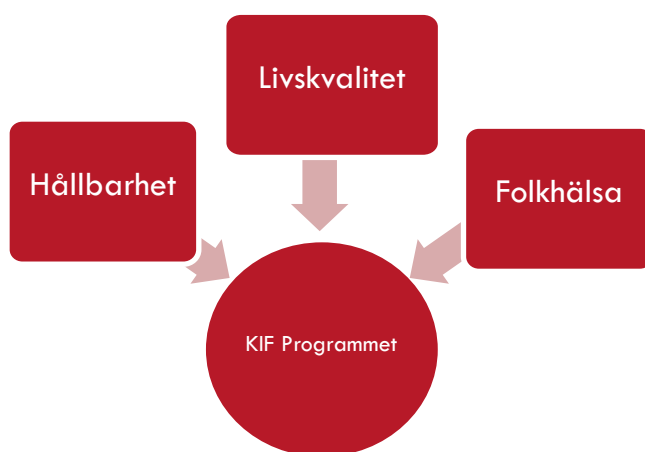
kulturella värden övervägs, måste redan initialt viljeinriktningar och prioriteringar i det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet vägas in.

- **Uthyrning av lokaler och anläggningar**
Kommunens fastighetsförvaltning innefattar många kultur-, idrotts- och fritidsanläggningar. För att skapa en väl fungerande infrastruktur för nyttjande av kommunala anläggningar ansvarar kommunen för att struktur och rutiner finns för upprättande av hyresavtal och lättillgängliga bokningar av arenor/lokaler.
- **Stöd till ideella föreningar som har egna anläggningar och viss medfinansiering av investeringar i lokaler av allmännyttig karaktär**
Kommunens stöd till föreningslivet syftar till att stimulera ett brett utbud av kultur och fritidsaktiviteter och därigenom befrämja yttrandefrihet och demokrati. För detta krävs scener, arenor och anläggningar. Mora kommun kan genom regler för olika lokalstöd och bidrag ställa krav på idrotts- och kulturföreningars arbete, inriktning och verksamhetens kvalitet.
- **Tillgång till kulturmiljöer, vandringsleder, natur- och friluftsområden**
Mora kommun har som ägare av mark och fastigheter ansvar för att underhålla vissa vandringsleder och friluftsområden. Kultur- och fritidsstöd är också ett verktyg för att understödja bevarandet av kulturmiljöer och kulturarv samt friluftsområden.

Ledord och tvärgående perspektiv som genomsyrar programmet

Utifrån byggstenarna har tre ledord och tre tvärgående perspektiv formulerats. Ledorden och perspektiven avgränsas inte till ett eller flera fokusområden. De är av sådan art och vikt att de genomsyrar hela det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet.

3 LEDORD

Hållbarhet

Att planera och arbeta hållbart har tydligt pekats ut som ett prioriterat område både globalt, nationellt och lokalt med Agenda 2030 och Strategi Hållbara Mora. ”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”³. Med *hållbarhet* menar vi att social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet ska vara utgångsläget i alla led, i alla beslut, alla fokusområden och alla verksamheter.

- **Social hållbarhet** - att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls. Social hållbarhet i form av till exempel välfärd, trygghet, vård, skola, kultur, fritid, arbete och delaktighet.
- **Ekonomisk hållbarhet** - att motverka fattigdom utan att påverka social eller ekologisk hållbarhet negativt.
- **Miljömässig hållbarhet** - att hushålla med resurserna så att de räcker till kommande generationer.

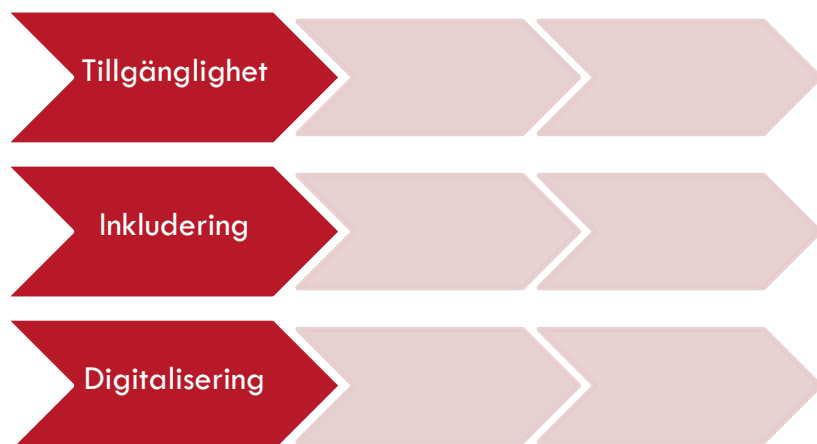
Folkhälsa

Det övergripande folkhälsomålet som är antaget av vår riksdag är: "Att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation". Ett rikt kultur-, idrotts- och fritidsutbud är en viktig förutsättning för en god folkhälsa. Bättre folkhälsa ger förutsättningar för ökad livskvalitet och ett hållbart åldrande med större möjlighet till integritet och egenbestämmande.

Livskvalitet

Med livskvalitet menar vi att stärka den psykiska, sociala och fysiska hälsan för alla kommunmedborgare och låta detta genomsyra alla områden inom kultur-, idrotts- och fritidslivet.

3 TVÄRGÅENDE PERSPEKTIV

³ ur Brundtlandrapporten

Tillgänglighet och inkludering för alla

Med tillgänglighet och inkludering menar vi att kommunens samlade kultur- och fritidsutbud ska bygga på viljan att nå människor i alla åldrar, med eller utan funktionsvariationer och förhålla sig till barnkonventionen samt främja integration mellan olika kulturer och mellan alla kommundelar. Mora kommun vill främja aktivitet och föreningsliv genom att uppmuntra till utövande och deltagande av idrott och kultur. Fysisk och kulturell aktivitet för alla innebär att det måste finnas möjligheter för flertalet människor i alla åldrar att ta del av utbud och vara delaktiga både genom ett brett utbud och genom tillgängliggörande av olika verksamheter för alla med funktionsvariationer. Detta kan uppnås bland annat genom föreningsstöd för pensionärs- handikapp- och sociala föreningar men också genom att stimulera utveckling av digitala verktyg och ny teknik.

Digitalisering

Digitalisering är ett utvecklingsområde som är högt prioriterat inom nationella och lokala utvecklingsstrategier. Det är också ett av Mora kommuns viktigaste utvecklingsområden. I utvecklingsarbetet ska kommunen på olika sätt tillvarata digitaliseringens möjligheter inom olika områden, även inom kultur- och fritidsområdet. Digitalisering i sig är inte målet utan digitalisering är ett verktyg för att uppnå verksamhetens mål. Digitalisering kan således avse att införa nya informationssystem, webb- och app-baserade e-tjänster ofta i syfte att ersätta pappersblanketter och manuella rutiner men även att öka tillgänglighet och medinflytande.

BESKRIVNING AV FOKUSOMRÅDEN MED MÅL

1. Kulturens och idrottens egenvärde

Den gemensamma visionen för Mora kommun⁴ ska skapa en känsla av mening, helhet och engagemang. Mora kommuns vision har tagits fram i samverkan och ska utvecklas vidare tillsammans med ideella föreningar, organisationer, kyrkorna och näringslivet. Tillsammans bygger vi ett växande Mora med en hållbar utveckling.

Kulturens egenvärde

Fokusområdet Kulturens egenvärde är en viktig grund för det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet. Begreppet signalerar vikten av att utgå från kulturens och konstens egenvärde och oberoende. Kulturen är viktig för människors behov att förstå sig själva och varandra – den ger perspektiv och insikter. Kulturens egenvärde mäts inte i samhällsnytta. Egenvärdet sitter i själva konsten, i den konstnärliga processen, hantverket och i upplevelsen. Även om konst och kultur genererar mervärden i samhället är utgångspunkten i de nationella kulturpolitiska målen kulturen som en obunden kraft. Att slå vakt om konstens frihet och kulturskaparnas självständighet är därför en förutsättning för kulturens utveckling. För att definiera kulturens egenvärde utgår vi också från en beskrivning av kulturbegreppet hämtad ur Underlagsrapport 1 till Framtidskommissionen 2012:

Kulturbegreppet är mångtydigt. Det används för att beskriva normer och värderingar som präglar ett samhälle men det används också som samlingsnamn för konstens olika uttryck, vilket traditionellt omfattar bland annat teater, dans, bildkonst, litteratur, musik och film. Viktigast är dock att kulturen förmedlar något om det mänskliga. ⁵

Varför har vi offentligt finansierad kultur? En viktig anledning är att möjliggöra likvärdiga förutsättningar för människor till utveckling. Vårt demokratiska system förutsätter ett delat ansvar mellan politik och tjänsteorganisation där politiken beslutar om de ekonomiska ramarna och mål för verksamheterna och tjänsteorganisationen skapar verksamhet utifrån målen. Ett fritt kulturliv förutsätter att vissa rammar och plattformar finns, så att politiken ger förutsättningar utan att styra över innehållet.

⁴ Mora kommuns vision, målbild 2030 och Strategi Hållbara Mora

⁵ Underlagsrapport 1 till Framtidskommissionen

Idrottens egenvärde

Svensk idrott är en viktig och positiv kraft i samhället. Med 3.2 miljoner medlemmar i 20 000 ideella föreningar och med 650 000 ledare, bidrar idrottsrörelsen till mervärden i samhället. Exempel på detta är delaktighet och demokrati, folkhälsa och förbättrad livskvalitet med hållbart liv, integration och goda skolresultat. Tävlingsidrotten står för viktiga värden för Mora kommun. Exempel på detta är goda tävlingsresultat och prestationer inom idrotten. Motions- och breddidrott för vuxna, barn och ungdomar utgör grunden för en god folkhälsa med livslångt aktivt och rörligt liv med en mångfald av kultur, friluftsliv och idrott.

Idrottens egenvärde utgör en grund för idrottens mervärde. Egenvärdet är i upplevelsen av rörelser och aktivitet, av gemenskap och delaktighet, av sinnesstämningar och känslor. Att ha kul och känna glädje. Dessa upplevelser förekommer såväl inom breddidrott som inom elit och tävlingsidrott men även för åskådare och supportrar. Kombinationen av idrottens egenvärde och stor samhällsnytta gör att föreningsidrotten erhåller stöd från samhället såväl på nationell som lokal nivå. Mats Trondman, professor i kultursociologi vid Linnéuniversitetet uttrycker: "Det är bara om idrottens egenvärde sätts i centrum och uppfylls som idrotten även kan bli till medel för andra mål".

Mora kommuns mål – Kulturens och idrottens egenvärde

- ▶ Mora kommun värnar om kultur-, idrotts- och fritidsfrågornas egenvärden för att göra det möjligt att skapa en mångfald av uttryck och upplevelser genom hela livet
- ▶ Mora kommun uppmärksammar goda prestationer inom kultur och idrott bland annat genom priser och stipendier
- ▶ Mora kommun värnar om hållbarhet, folkhälsa och livskvalitet genom att stimulera till brett och inkluderande deltagande inom föreningsidrotten och kulturskapande verksamheter

2. Anläggningar, arenor och scener

Funktionella anläggningar, arenor och scener utformade för olika typer av utövande är en central del i landets kommuners kultur-, idrotts- och fritidsverksamheter. Sveriges kommuner står för drift och ägande av den övervägande delen av kultur- och idrottsanläggningarna, även om också privata aktörer är involverade i ägande och drift (ofta tillsammans med kommuner och regioner).

Det är rimligt att anta att fler väl fungerande kultur- och fritidsarenor skapar förutsättningar för fler evenemang och ett bredare utbud av kultur och idrott i Mora och därmed skulle stärka Moras ställning i regionen. Också i ett utbildningsperspektiv är ändamålsenliga lokaler och anläggningar av stor vikt och bidrar till utveckling inom både fritid, idrott och kultur. Idrottsmiljön hos Mora gymnasium består bland annat av välkvalificerade specialidrottslärare och de anläggningar som kommunen har.

Utveckling av anläggningarna i Mora är viktigt för att behålla och nå de höga idrottsliga resultat som kommunen har idag. Platser där människor kan mötas, där invånarna kan utveckla sina kulturella och idrottsliga intressen och skapa gemensamma aktiviteter är viktiga, både för individen och för samhället. Mora kommun vill värna om kulturskapande inom hemslöjd och konsthantverk liksom professionella kulturskapares villkor.

Många av kommunens anläggningar är i behov av upprustning och nyinvesteringar och det finns behov av en strategi för investeringar för kultur- och fritidsanläggningarna. För Mora kommun är en viktig utvecklingsfråga att möjliggöra för föreningar och övriga aktörer att långsiktigt driva anläggningar. En investeringsplan bör därför tas fram i dialog mellan kommunala och övriga aktörer och brukare av anläggningar.

Elitidrottsarenor utgör en stomme i de idrottsliga näringarna och är viktiga både för kommersiella och ideella evenemang. Viktigt att komma ihåg är att breddidrotten behöver goda förutsättningar för att utöva sina verksamheter. Mora kommun innehar en ledande position i Sverige när det gäller flera kriterier som innebär satsningar på elitidrotten. Grunden för elitverksamheten är breddidrotten och de många ideella krafterna. Vid tillskapande av nya idrottsarenor bör man således möjliggöra en bredare användning. Och även möjliggöra användning inom evenemangs- och upplevelseindustrin. Denna utveckling är viktig för Mora kommun att stimulera och uppmuntra men kräver också gemensamma satsningar av fler aktörer.

Föreningar, regioner, privata aktörer och stiftelser är andra som äger och/eller driver kulturanläggningar. Enligt "Överenskommelse mellan Mora kommun och Region Dalarna för åren 2019-2022" arbetar kommunen och Region Dalarna med att förverkliga övergripande gemensamma insatsområden och prioriteringar. Överenskommelsen redovisar samverkansmöjligheter mellan Mora kommun och Region Dalarna och har mål inom bland annat scenkonstområdet.

Mora kommuns mål – Anläggningar, arenor och scener

- ▶ Det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet är implementerat i kommunens stadsplanering, översiktsplan och investeringsplaner
- ▶ Mora kommun har nya och befintliga kultur-, idrotts- o fritidsmiljöer som utvecklats i samordning med Mora Gymnasium, för- och grundskolan, föreningsliv, folkhögskola och kommersiella aktörer
- ▶ Mora kommun har en hållbar strategi- och investeringsplan för de kommunala fritidsanläggningarna
- ▶ Ett ökat antal föreningar ska ha möjlighet att ta över driften av den anläggning som används
- ▶ Samverkan är en naturlig del i utvecklandet av anläggningar, scener och arenor mellan Mora kommun, Region Dalarna samt näringsliv och föreningsliv
- ▶ Mora kommun är ett nav för ett brett utbud av kultur och idrott i regionen Ovansiljan
- ▶ Med koppling till agenda 2030 och kommunens hållbarhetsmål erbjuder kommunen social och miljömässigt hållbara evenemang
- ▶ Mora kommun har god tillgänglighet för äldre och personer med olika former av funktionsvariationer till kommunala anläggningar, kulturverksamheter och besöksmål

3. Natur- och friluftsliv

I Mora kommun är närhet till natur och friluftsliv en viktig tillgång för rekreation och upplevelser. Mora kommun ser värdet av natur- och friluftsliv i många olika sammanhang och vill öka kunskapen om och tillgängligheten till de olika platser som finns runt om i kommunen. I traktens natur- och kulturarv finns tydliga värden, både kulturella, historiska och ur folkhälsoperspektiv.

Förutom naturens skönhet och värde i sig (naturens egenvärde) är det av vikt att hänvisa till Mora kommuns grönstrukturplan och dess intentioner att skapa möjligheter till friluftsliv även i våra bostadsområden. Det är viktigt att kommunen också utformar lekplatser och värnar om socioekonomiskt utsatta områden för att uppnå en jämlik tillgång till natur och friluftsliv. Kommunstyrelsen i Mora kommun förvaltar Mora Naturvårdfond till vilken kan man lämna bidrag som privatperson.

”Projekt Vildmarksturism” inom Svenska Naturskyddsföreningen undersöker möjligheterna att utveckla Vildmarks- och ekoturism inom Mora och Orsa vildmarksreservat och har kommit fram till några viktiga slutsatser:

- Det finns en uttalad efterfrågan inom turismnäringen i Mora och Orsa kommuner för utveckling av Vildmarks- och ekoturism.
- Utveckling av lokala nätverk är en grundläggande förutsättning för att enskilda vildmarksentreprenörer ska kunna bedriva lönsamma och varaktiga verksamheter.
- Dagens spontanturism räcker inte som underlag.
- Hälsoturism kan vara en framtidsprodukt.

Regeringens naturvårdspolitik lyfter fram natur- och kulturmiljöupplevelser som en viktig del av vår livskvalitet och att en av naturvårdens uppgifter är att skapa goda förutsättningar för friluftsliv och rekreation. I Regeringens skrivelse 2001/02:173 formuleras en grundsyn för dagens naturvårdspolitik samt redovisas ett antal områden som regeringen lyfter som viktiga i det fortsatta naturvårdsarbetet. Dit hör bland annat en förstärkt dialog med medborgarna, fysisk planering som ett värdefullt verktyg, natur- och kulturturism samt kulturmiljövård.

Mora kommun vill också betona vikten av kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning genom utbildning, folkbildning och information och ställer sig positiv till uppfattningen att människans behov av natur- och kulturupplevelser, rekreation och att känna närhet till naturen är en del av den sociala dimensionen av hållbar utveckling. För att öka tillgängligheten till naturen är kartor viktiga verktyg. I grundskolans läroplan (Lgr 11 åk 7-9) anges i kursplanen för Idrott och hälsa följande centrala punkter inom Friluftsliv och utevistelse:

- Att orientera i okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel för positionering, såväl med som utan digitala verktyg.
- Hur olika friluftslivsaktiviteter kan planeras, organiseras och genomföras.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen.

Mora kommuns mål – Natur- och friluftsliv

- ▶ Så många som möjligt ska beredas tillgång till naturen för rekreation och upplevelse
- ▶ Ökad naturturism
- ▶ Ökad kunskap om naturen och olika former av friluftsliv
- ▶ Förskolan och grundskolan uppdras att extra noga tillse att läroplanen i Idrott och hälsa gällande friluftslivsupplevelser i naturmiljö uppfylls

4. Kreativa, kulturella, idrottsliga näringar

Kommuners ansvar att värna kreativa, kulturella, idrottsliga näringar, folkhälsa och livskvalitet för alla, framgår av Sveriges kommuner och regioners (SKR) Omvärldsanalys 2020 med sikte mot 2030.

Mora kommun ska i enlighet med "Överenskommelse mellan Mora kommun och Region Dalarna för åren 2019-2022" tillsammans med Region Dalarna sträva efter att Dalarna ska vara en plats där professionella kulturskapare kan bo och verka. Mora kommun och Region Dalarna vill vara en förebild och inspirationskälla för andra i länet genom att ta vara på professionella kulturskapares kompetenser i olika sammanhang. Mora kommun och Region Dalarna ska bland annat beakta riksförbundens rekommendationer för kulturskapares arvodes- och ersättningsnivåer. Mora kommun vill även utreda förutsättningarna för att framöver etablera en konstnärsfristad i Mora kommun. För att uppnå detta ska en kommunal konst- och utställningspolicy antas.

Besöksnäring som hotell, restaurang, handel och övriga verksamheter inom besöksnäring är viktiga förutsättningar för turism och inflyttning till Mora. En välmående besöksnäring underlättar också för människor att bo och verka i Mora kommun. Alla fokusområden i det kultur-, idrotts- och fritidspolitiska programmet bidrar till utvecklingen av de kreativa och kulturella näringarna. Ett rikt och varierat utbud av kultur, idrott och fritidsaktiviteter för alla åldrar bidrar till en plats attraktivitet vilket ger fler besökare och nya invånare. Det främjar även föreningsliv och tillför positiva verktyg i arbetet för integration och delaktighet.

Mora kommuns kultur-, idrotts- och fritidspolitiska program är en del i arbetet att stimulera nätverkande och kompetensutveckling för att möta framtiden. Elitidrottsarenor utgör en stomme i de idrottsliga näringarna och är viktiga både för kommersiella och ideella evenemang. Vid tillskapande av nya idrottsarenor bör man tänka på att planera för en bredare användning inom evenemangs- och upplevelseindustrin.

Mora kommuns mål

- ▶ Kultur- och fritidsmiljöer och reservat är tillgängliga för en bred allmänhet
- ▶ I Mora kommun är samverkan en naturlig del för kunskaps- och kompetensutveckling
- ▶ Fler professionella kulturskapare ska finna sin utkomst i Dalarna
- ▶ Starkare tillväxt inom besöksnäringar

5. Föreningsliv

Den ideella sektorn, folkbildningen och studieförbunden har stor betydelse för folkhälsa och livskvalitet. Att människor kan förenas och arbeta i egna organisationer för sina värden eller intressen är en viktig demokratisk och samhällsutvecklande funktion. Det är ofta tack vare det ideella föreningslivet eller enskilda personers idéer och initiativ stora delar av kultur- och fritidsutbudet blomstrar.

Mora kommuns olika former av stöd till föreningslivet befrämjar folkhälsa och skapar förutsättningar för meningsfulla fritidsaktiviteter för barn och unga. Det kommunala föreningsstödet syftar till att så många som möjligt kan hitta meningsfulla och utvecklande aktiviteter. Genom utformningen av olika föreningsstöd ställer Mora kommun krav på idrotts- och kulturföreningars ideella inriktning och verksamhetens kvalitet. Härigenom förstärker kommunen, inom givna ramar, barn- och ungdomsidrott, motion och rörelseaktiviteter för äldre, integration liksom olika slag av lokala arrangemang samt arrangemang med nationell eller internationell inriktning. För barn och ungdomar inom föreningsidrotten ska policydokumentet Idrotten vill (som utgår från barnkonventionen) ligga till grund för kommunens föreningsstöd. På så vis tydliggörs för föreningarna Mora kommuns grund för stöd till barn- och ungdomsidrott.

Det finns goda belägg för att idrottande i förening är bra både för individen och samhället. Bättre hälsa och social sammanhållning är bara några av de vinster som idrotten ger. Trots det är det många som slutar idrotta i förening redan i 11-årsåldern, det är en trend som kräver nytänkande för att kunna brytas. Att finna glädjen i rörelse utan krav på prestation kan vara en viktig del i en individs upplevelse och lust att idrotta.

Föreningslivet är på så vis en grundpelare i kultur- och fritidsverksamheterna. Och det föreningsdrivna arbetet med dess mångfald är också grunden för yttrandefrihet och demokrati. Genom kommunala, regionala och nationella föreningsstöd uppmuntras således föreningarna att verka för en sund, jämställd och jämlik idrott samt för kulturlivet att möjliggöra ett rikt utbud av kvalitativa arrangemang och fördjupande upplevelser. Kulturstödet är även ett viktigt verktyg för att understödja bevarandet och användandet av kulturmiljöer och kulturarv.

Dialog och samverkan är nyckelord för ett väl fungerande föreningsliv som berikar samhället och medborgarnas tillgång till upplevelser och aktiviteter. Kommunen eftersträvar utvecklad dialog med föreningslivet genom att hitta strukturer för samverkan i olika frågor. I det arbetet är det nödvändigt att samarbeta bland annat med förbund och paraplyorganisationer som representerar flera aktörer och därigenom förstärker olika former av samverkan i ett bredare perspektiv. ”En väg in” som en funktion som lotsar frågor från allmänheten och föreningslivet rätt i kommunen ges via den gemensamma kommunala kundtjänstfunktionen. För mer djupgående frågor utvecklas i samverkan med föreningslivet former för dialog och uppföljning.

Mora kommuns mål - Föreningsliv

- ▶ Stödet till föreningslivet fördelas jämlikt och jämställt och utgår från Barnkonventionen
- ▶ Stödet till föreningslivet bidrar till Mora kommuns mål om en hållbar utveckling och tillgänglighet, både fysiskt och digitalt
- ▶ Mora kommun har utvecklat rutiner för dialog och samverkan med föreningslivet
- ▶ Mora kommuns regler för föreningsbidrag revideras med målsättningen att
 - ▶ öka möjligheter för äldre och personer med funktionsvariationer att delta i olika kultur- och fritidsaktiviteter och upplevelser
 - ▶ främja integration genom kultur och idrott
 - ▶ öka antalet arrangemang som genomförs av föreningar
 - ▶ öka antalet föreningar som arbetar för bevarande och användande av kulturarv och kulturmiljöer
 - ▶ skapa möjligheter för föreningar att driva anläggningar

6. Kulturarv och kulturmiljöer

Kommunerna har ett ansvar för att den lokala kulturmiljövårdens intressen tillvaratas. Kulturmiljövården i Sverige företräds av bland andra kommunernas kulturnämnder, lokala hembygdsföreningar och övriga intressegrupper. Även kommunernas byggnadsnämnder och Kommunstyrelser har en viktig uppgift i detta arbete. Byggnadsnämnden bevakar kulturfrågorna i sin myndighetsutövning, i enlighet med Plan- och bygglagen, kommunstyrelsen genom sitt planmonopol. En grundmålsättning i uppdraget är att bevara och tillgängliggöra kulturhistoriskt och miljömässigt värdefulla miljöer. Mora kommun och Region Dalarna skriver i

Överenskommelse mellan Mora kommun och Region Dalarna 2019-2022, att vi gemensamt vill bidra till samsyn och samordning inom kulturmiljövården i Dalarna. I det sammanhanget finns ambitionen att i samarbete med Orsa kommun och Älvdalens kommun samt Region Dalarna utreda förutsättningarna för ett gemensamt projekt inom det immateriella kulturarvet. Mora folkhögskola har här goda kunskaper inom särskilt slöjd och mode. Vikten av samarbete och dialog genomsyrar hela programmet och är lika betydande inom kulturarvsområdet, såväl med institutioner som Länsstyrelsen och Dalarnas museum, som med föreningsliv och besöksnäring.

Många besöksmål bygger på kulturarv och historiska miljöer och i framtiden kan nya attraktiva besöksmål utvecklas. Kulturmiljön betyder mycket både för dem som bor i kommunen idag och för kommande generationer. Äldre bebyggelsemiljöer skapar en känsla av sammanhang och historisk anknytning och är ofta både attraktiva boendemiljöer och besöksmål. Genom att ta god hand om våra kulturmiljöer kan vi se till att de används och förblir attraktiva vilket bidrar till fortsatt utveckling av kommunen. På så vis blir kulturmiljövården en resurs och en möjlighet.

Hembygdsrörelsen är en viktig företrädare för det lokala kulturarvet. Och dess vision En levande hembygd öppen för alla sätter också ord på viktiga värden i vardagen. Hembygdsrörelsen vill att människors hembygder ska leva och tror att kunskap om platsen, delaktighet och gemenskap är helt avgörande.

Mora bygdearkiv med lokalhistoriska samlingar är viktigt som kunskapsbärare och har som uppgift att i arkivgodkända lokaler bevara och tillgängliggöra lokala historiska arkivmaterial och samlingar. En annan betydande del av kommande historiska arv ligger i kommunens centrala arkiv med dokumentation och beslut angående hantering bland annat av kulturhistoriska miljöer.

Mora kommuns mål – Kulturarv och kulturmiljöer

- ▶ Mora kommun har god tillgänglighet för äldre och personer med olika former av funktionsvariationer till platser som kommunala anläggningar, kulturverksamheter, naturmiljöer och besöksmål
- ▶ Mora kommun värnar om det lokalhistoriska arvet som en bärande del i Moras attraktionskraft

7. Samverkan, gemenskap och mötesplatser

För Mora kommun är bred samverkan en viktig del i arbetet med att säkra kompetensförsörjning och utveckling. Det bidrar även till arbetet med att främja integration och delaktighet.

Samverkan, gemenskap och mötesplatser kan sägas utgöra själva essensen av kultur, idrott, fritid och föreningsliv. Begreppen är också några av grundförutsättningarna för kommunens hållbarhetsstrategi.

Kommunen delar ansvaret för kulturen och idrotten i Mora med flera andra aktörer. Bland annat utgör folkbildningens och idrottsrörelsens olika aktörer viktiga parter. Mora kommuns nämnder och bolag ska därför eftersöka möjlig samverkan med olika verksamheter såsom föreningsliv, näringsliv och folkbildningsorganisationer i syfte att uppnå bredare kompetens och gagna dialog och meningsutbyte. Det ger i förlängningen förutsättningar för en god utveckling i hela kommunen och främjar de idrottsliga och kulturella näringarna liksom besöksnäringen.

Viktiga samarbetsparter för kommunen, bland annat när det gäller att samverka kring utvecklingsfrågor i dialog med föreningsliv, idrottsverksamheter och kulturliv, kan vara förbund och paraplyorganisationer, då dessa representerar många aktörer. Därigenom förstärks samverkan i ett bredare perspektiv. En annan viktig aspekt är forskning och utbildning som grund för utveckling varför även forsknings- och utbildningsinstanser som Högskolan i Dalarna är en viktig part.

I workshops med föreningslivet har man bland annat lyft fram dessa värden:

- Låt oss "Kroka arm" och jobba tillsammans!
- Tillgänglighet för alla!
- Skapa mötesplatser för olika tillfällen!
- Tänk på både boende och besökare!

I förlängningen skapar samverkan och gemenskap bättre förutsättningar för en god folkhälsa och livskvalitet. Mora kommun samverkar på olika nivåer och i olika sammanhang med regionkulturen och regionidrotten. Det sker genom gemensamma politiska målsättningar, plattformar och i regionala samarbeten.

Platser och plattformar där människor kan mötas, där invånarna kan utveckla sina kulturella och idrottsliga intressen och skapa gemensamma aktiviteter är viktiga i samhället. Det är därför angeläget att kulturen, idrotten och fritiden fortsatt och i ökad omfattning inkluderas i samhällsbyggandet när bostadspolitik utformas och framtida planer tas fram. Även utvecklade digitala plattformar skapar fler förutsättningar för ökad samverkan och gemenskap.

Mora kommuns mål – Samverkan, gemenskap och mötesplatser

- ▶ I Mora kommun är samverkan en naturlig del i kunskaps- och kompetensutveckling
- ▶ Kultur- och fritidsmiljöer och andra mötesplatser är tillgängliga för en bred allmänhet
- ▶ I Mora kommun hålls vandringsleder öppna och det finns gott om platser att mötas på

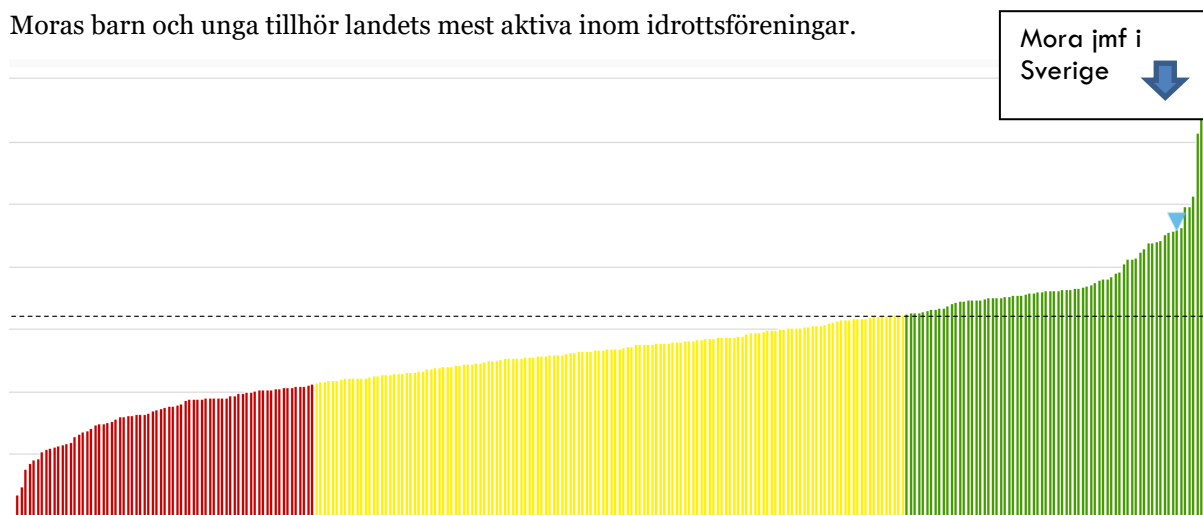
8. Barn och unga

Mora kommun och Region Dalarna formulerar i "Överenskommelse mellan Mora kommun och Region Dalarna 2019-2022" viljan att stärka kulturens kraft i samhällsutvecklingen i interaktion med andra politikområden. Ett område som är särskilt aktuellt för samverkan är skolan som är den arena där alla barn och unga kan få möjlighet att möta kultur och idrott.

Mora kommun arbetar nämndöverskridande för att utveckla kultur och estetiska lärprocesser inom ramen för Kulturpedagogisk plan. Samarbetet inom den kulturpedagogiska planen syftar till att alla barn och unga ska få ta del av kultur i olika former samt ges möjlighet till eget skapande. Den kulturpedagogiska planen lägger också grunden för att genom den statliga reformen Skapande skola främja samarbeten mellan professionella kulturskapare, kulturverksamheter och skolor och utbildningar. Grundskolans och gymnasiets elevkulturombud är viktiga för att öka barn och ungas delaktighet i utformning och innehåll av kulturutbud och fritidsaktiviteter.

Mora kommun driver Ungdomsgården Rosa huset som har uppdraget att ta till vara barns och ungdomars initiativkraft genom delaktighet och inflytande. Verksamheten bygger till stor del på aktiviteter som både initierats och drivs av ungdomarna själva med stöd av utbildad personal.

Moras barn och unga tillhör landets mest aktiva inom idrottsföreningar.

Deltagartillfällen i idrottsföreningar antal/invånare 7-20 år (2019) = 46.⁶

För- och grundskolan och kultur- och fritid har gemensamt tagit fram en kulturpedagogisk plan med målet att alla barn och unga ska få ta del av kultur i olika former samt ges möjlighet till eget skapande. Den Kulturpedagogiska planen ska bidra till att alla barn och unga i Mora har skolframgång vilket betyder att barn och elever har möjlighet att utvecklas så långt som möjligt och att de ska ges förutsättningar att möta framtiden. Planen är också en vägledning för personal och politiker och betonar vikten av att använda estetiska lärprocesser och kulturens roll i förskola och skola.

Mora gymnasium ger idag möjlighet för unga som vill satsa på dubbla karriärer inom specialidrott och gymnasieutbildning. Skolmiljön och idrottsmiljön är av största vikt för att nå målen mot nationell och internationell elit för idrottseleverna. Idrottseleverna bidrar till flera mästerskapsmedaljer inom VM, EM, OS, SSL, Allsvenskan mm, samt placeringar i Vasaloppet i kommunen. Idrottsmiljön består bland annat av välkvalificerade specialidrottslärare och de anläggningar som kommunen har. Utveckling av anläggningarna i Mora är viktigt för att behålla och nå de höga idrottsliga resultat som kommunen har idag.

⁶ Kommunens Kvalitet i Korshet KKIK Resultat 2020

Inom ramen för estetprogrammet erbjuder Mora gymnasium elever att fördjupa sin konstnärliga utbildning inom Bild och formgivning samt Musik. Arenor för kreativitet och olika uttrycksformer är viktigt för utvecklingen i Mora.

Barns och ungas rättigheter

Barn och unga är en stor och viktig del av Moras befolkning, både nu och i framtiden. Barn och unga har lika stora rättigheter att vara delaktiga i samhället som andra, men saknar ofta de kanaler och nätverk som vuxna har för att kunna göra sina röster hörda. Att som barn få leka, röra på sig och må så bra som möjligt handlar om lagstadgade rättigheter, och BRIS betonar i sin rapport 2020 att det är samhällets ansvar att tillgodose dessa. Ett viktigt uppdrag är att garantera varje barns rätt till sin hälsa. I allt arbete för och med barn måste det finnas ett särskilt fokus på jämlikhet mellan olika grupper av barn.*⁷ Barnrätten är i sig en stor och viktig del av det sociala hållbarhetsperspektivet.

Alla barn mellan 0–18 år har enligt artikel 31 i barnkonventionen rätt till lek, vila, fritid och rekreation samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Barnrättskommittén har listat ett antal förutsättningar för att barn ska kunna använda sig av dessa rättigheter.

Den svenska ungdomspolitikens mål är att alla unga mellan 13 och 25 år ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Inflytande och delaktighet

Barn har enligt artikel 12 i barnkonventionen rätt att uttrycka sin åsikt i alla frågor som rör dem och få åsikten respekterad. Inflytande förutsätter att de som bestämmer tar till sig av åsikterna och genomför förändringar. För att utveckla delaktighet för unga krävs att unga själva är med och planerar verksamheterna och ansvarar för deras genomförande. (MUCF, 2019a) En fjärdedel av unga i Mora upplever att de har mycket stora eller stora möjligheter att föra fram åsikter till beslutsfattare i kommunen. Drygt hälften av unga i Mora som svarat på Lupp-enkäten vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen (Mora kommun, 2019).

Unga och fritid

Fritiden är en viktig del av livet, i synnerhet för barn och unga. På fritiden skapas en identitet och gemenskap med andra. Den ger möjlighet att träffa nya kompisar och vara en del av ett sammanhang (MUCF, 2012). En meningsfull fritid ser olika ut för alla unga, men den stora majoriteten vill ha roligt på sin fritid. Många vill även använda fritiden till att lära sig nya saker och att ha möjlighet att uttrycka sig själv och sin personlighet. (MUCF, 2019b).

De vanligaste hindren för unga att delta i fritidsaktiviteter är brist på tid, att man inte har råd, att aktiviteten är för svår eller att man inte kan ta sig dit. Många har dessutom avstått från fritidsaktiviteter på grund av rädsla för att bli dåligt bemötta. Det är vanligare att unga utrikesfödda, unga HBTQ-personer, unga med funktionsvariationer och unga tjejer upplever hinder för att delta i fritidsaktiviteter (MUCF, 2020). Även BRIS konstaterar att organiserad fysisk aktivitet ofta begränsar vissa barn då dessa aktiviteter ofta förutsätter avgifter, utrustning eller föräldrar som ställer upp med tid och transport. (BRIS, 2020).

Myndigheten för kulturanalys delar en liknande bild i en undersökning bland elever i årskurs 5 som uppger att de vanligaste hindren för deltagande i kulturaktiviteter är att de inte har tid, att tiderna inte passar, att det är svårt att ta sig dit, att det är för dyrt, eller att inte ha någon att göra saker tillsammans med (Myka, 2017). Unga i Mora skiljer sig inte från den bild MUCF, BRIS och

⁷ BRIS, 2020

Myndigheten för kulturanalys förmedlar när det gäller hinder för att utöva fritidsaktiviteter. Alla ovanstående faktorer lyftes av ungdomarna som deltog i workshoparna.

Mora kommuns mål – Barn och unga

- ▶ All föreningsverksamhet med barn- och ungdomsverksamhet som får kommunalt stöd är förenlig med Barnkonventionen
- ▶ I Mora kommun ges alla barn och unga i kommunen likvärdiga möjligheter att delta i kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter
- ▶ Mora kommun främjar breddidrott och eget skapande parallellt med elitidrotts- och konstnärliga karriärer
- ▶ Mora kommuns medarbetare har god kännedom om barns och ungas rättigheter
- ▶ I Mora kommun tas ungas synpunkter och kunskap tillvara i beslutsprocesser och planering

9. Aktiv hela livet

Aktiv hela livet utgår från ett livscykelperspektiv. En positiv utveckling tidigt i livet skapar motivation för individen att fortsätta vara aktiv, oavsett om individen väljer att träna för motion och hälsa eller träna för tävling och prestation.

Idrottsrörelsen presenterar sin nya utvecklingsstrategi som ”en resa mot en mer nyfiken och välkomnande idrott där fokus på utveckling gör att fler blir motiverade att hålla igång hela livet”. Idrottsrörelsen vill att framtidens idrott ska inspireras av förändringarna som sker i samhället. Man ser en trend att människor lever mer och mer olika liv och för att bemöta nya behov behöver våra idrottsföreningar, med förbundens stöd, utforska nya sätt att fånga människors engagemang (Strategi 2025).

En viktig anledning till att träna och vara aktiv är att det är roligt. Det är inte enbart träningen eller tävlingen i sig som attraherar, utan även gemenskapen och glädjen att göra något tillsammans, som många anser är föreningsidrottens främsta styrka (RF-SISU).

Mora kommun vill understödja Idrottsrörelsens syn att den långsiktiga utvecklingen av det offentliga stödet ska följa idrottsrörelsens ambition om livslång idrott i förening för alla, som är det övergripande målet i Strategi 2025. Mora kommun stöder även synen på idrottsrörelsen som självständig och kompetent. Kommunens stöd till idrotten bygger mycket på uppfattningen att idrottsrörelsen gör en samhällsnyttig insats. Värt att betona är dock att idrottens egenvärde och självständighet är en förutsättning för att uppnå den samhällsnyttan. För Mora kommun är det ett grundläggande mål att befärma verksamheter som bidrar till att utveckla tillgänglighet, breddidrott och friluftsliv för alla. Mora kommun stödjer därför även Pensionärsföreningar, Handikappföreningar och Sociala föreningar. Mora kommun vill värna om stöd till aktiviteter som främjar integration inom kultur- och fritidslivet. Övriga prioriterade grupper är de grupper som generellt sett är minst fysiskt aktiva.

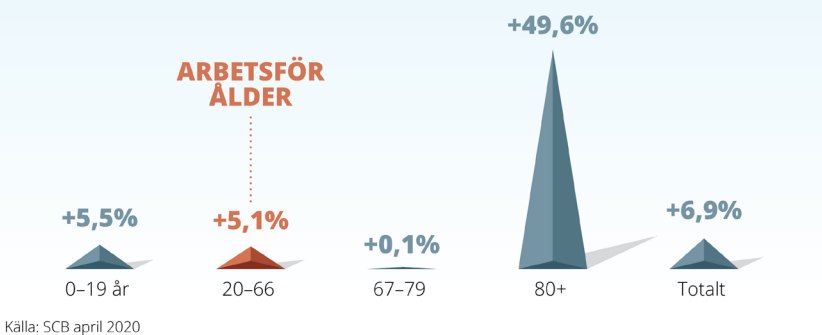
Aktivitet i alla åldrar

Vi vet att vi blir allt äldre och behovet att vara fysiskt aktiv hela livet blir allt viktigare. För äldre människor är motion och rörelse inte bara en källa till fysisk och mental hälsa utan också en nödvändighet för att leva ett självständigt vardagsliv. Risken att drabbas av ofrivillig ensamhet ökar också med stigande ålder. En ny prioriterad målgrupp i Region Dalarnas kultur- och bildningsplan är gruppen Äldre äldre. 8 Mora kommun vill därför stimulera nya former för samverkan för att bidra till en rik fritid med mycket kultur och rörelse för gruppen Äldre äldre och människor med funktionshinder av olika slag.

⁸ Äldre äldre är personer över 80 år

BEFOLKNINGSFÖRÄNDRINGAR

Förändringar i procent i olika åldersgrupper, år 2029 jämfört med 2019.

Äldres hälsa är viktig!

“Healthy ageing is the process of developing and maintaining the functional ability that enables wellbeing in older age.“ (WHO:s definition av hälsosamt åldrande)

Mora kommuns mål – Aktiv hela livet

- ▶ Mora kommun har god tillgänglighet för äldre och personer med olika former av funktionsvariationer till kommunala anläggningar, kulturverksamheter, naturmiljöer och besöksmål
- ▶ Dialogen mellan Mora kommun och pensionärsorganisationer ska utvecklas
- ▶ Mora kommun värnar om aktivitet och rörelse för alla genom att verka för integration och ökad tillgänglighet